

BIULETYN POGRANICZA

Mail nieczytelny?

[Zobacz w](#)

MARZEC 2018

[przeglądarcie.](#)

EUROPEJSKA NAGRODA KULTURY DLA POGRANICZA!

POGRANICZE ZOSTAŁO UHONOROWANE EUROPEJSKĄ NAGRODĄ
KULTURY KSIĘŻNICZKI MAŁGORZATY PRZYZNANĄ PRZEZ
EUROPEJSKĄ FUNDACJĘ KULTURY Z SIEDZIBĄ W AMSTERDAMIE.

Nagroda, której fundatorką jest Małgorzata Książniczka Niderlandów, przyznawana jest za tworzenie kultury przyczyniającej się do pozytywnych zmian w Europie. Każdego roku wyróżnione zostają osoby lub organizacje, które poprzez różne formy ekspresji artystycznej i filozoficznej refleksji kształtują postawy wspólnotowości i otwartości w Europie.

Pogranicze jest pierwszym polskim laureatem tej nagrody. Wśród dotychczasowych laureatów znaleźli się m.in. John Akomfrah (brytyjski pisarz i reżyser filmowy), Borka Pavićević (serbska dramaturg i działaczka społeczna, założycielka Centrum Kulturowej Dekontaminacji w Belgradzie), Asli Erdogan (turecka pisarka i dziennikarka), Kretakor (węgierskie centrum sztuki współczesnej), Visual Culture Research Center (ukraińskie centrum badań nad sztukami wizualnymi będące platformą współpracy między naukowcami, artystami i działaczami społecznymi), Teatro Valle Occupato (włoski zespół teatralny, który chcąc zapobiec prywatyzacji rzymskiego teatru, rozpoczął strajk okupacyjny, później uspołecznił tę przestrzeń rozpoczynając w niej działalność artystyczną i społeczną na nowych zasadach - współpracy pracowników i widzów).

Niezależne, międzynarodowe jury, którego posiedzenie odbyło się w Amsterdamie w dniach 8-9 stycznia, wybrało jako tegorocznych laureatów Fundację Pogranicze oraz Forensic Architecture. Laureaci otrzymają po 25 tysięcy euro. Obie organizacje zostały nagrodzone za determinację w zajmowaniu się – choć w różnej skali i w odmienny sposób – najpilniejszymi wyzwaniami współczesności. Pogranicze zostało docenione za ocalanie poprzez sztukę wielokulturowych tradycji i przywracanie ich społeczeństwu za sprawą innowacyjnych form sztuki i edukacji oraz pracy z młodym pokoleniem. W uzasadnieniu Nagrody czytamy: "Pogranicze przez 28 lat swojej działalności stało się żywą, kulturalną agorą, przestrzenią pracy nad pamięcią oraz centrum refleksji nad złożoną historią i tradycją Sejn, Polski i obszarów pogranicza Unii Europejskiej".

W MEDIACH O NAGRODZIE

SILVA RERUM

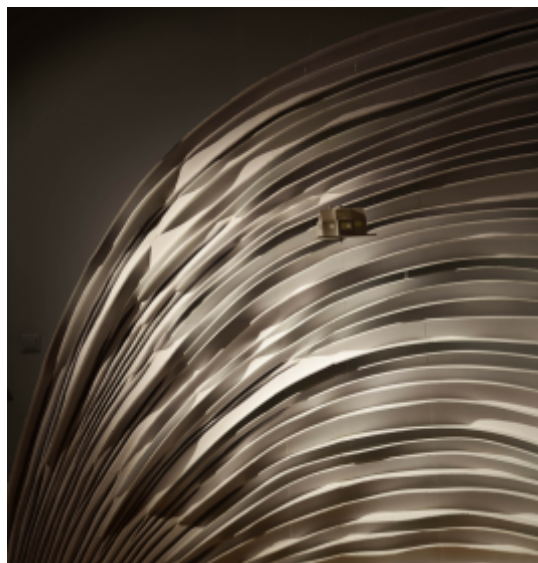
Program Silva Rerum realizowany w Krasnogrudzie pod kierunkiem Małgorzaty Sporek-Czyżewskiej inspirowany jest staropolskimi sylwami - bibliami domowymi, czyli zróżnicowanymi tematycznie i gatunkowo księgami, które po latach stanowiły ważne źródło informacji o szlacheckiej obyczajowości.

Otwarty charakter staropolskich sylw, w których prowadzono zapiski dotyczące dziejowych rodzinnych wypadków, skłonił twórców programu do współczesnej adaptacji. Nie jest to jednak pierwszy program, który rekonstruuje historię okolicy. Zanim w 2011 roku powstało Międzynarodowe Centrum Dialogu wokół zniszczonego i zapomnianego dworu należącego niegdyś do rodziny Miłosza, odbywało się wiele działań umieszczających go na nowo w tkance wspólnotowego życia. Dzięki wspomnieniom najstarszych mieszkańców okolicznych wiosek odtworzony został w szczególności wygląd wnętrza dworu, parku i zabudowań gospodarczych dawnego majątku. W pracy tej brali udział młodzi ludzie skupieni wokół pracowni artystycznych Pogranicza. To tamten czas był okresem, kiedy jeszcze bez świadomości i bez formy prawdziwie zapisywanej Księgi, zaczęła się tworzyć sylwa dworu i sylwy rodzin z sąsiedzkich wiosek.

Silva Rerum to wielopokoleniowe, interdyscyplinarne działania skupiające mieszkańców okolic Sejnu wokół pamięci domu i okolicy. Dla Dworu Miłosza i czterech wiosek wokół – Dusznicy, Żegar, Krasnogrudy i Ogrodnik powstała Księga-pamiętnik dziejów tych miejscowości i rodzin je zamieszkujących.

Krasnogrudzka Sylwa jest opowieścią o codziennym życiu; odnotowuje ważne wydarzenia - narodziny, śluby, pogrzeby, zawiera zapiski i wspomnienia o osobach, które już odeszły. Kronikarze Krasnogrudzkiej Sylwy odszukiwali stare dokumenty i fotografie, które są świadectwem przeszłości i w drobiazgowy sposób opowiadają o dawnych czasach: o dziejach rodzin, o historii tego regionu, o wydarzeniach patriotycznych, czasach wojennych, przemieszczającej się granicy, życiu religijnym, wspólnych losach sąsiedzkich zarówno dla zamieszkujących region Polaków jak i Litwinów czy Rosjan Staroobrzędowców.

Program zwieńczyła dwujęzyczna polsko-litewska wystawa w przestrzeni krasnogrudzkiego dworu. Z jednej strony rekonstruuje ona przestrzeń wokół Krasnogrudy, z drugiej głęboko dokumentuje przestrzeń najbliższej okolicy. Na stworzonej makiecie umiejscowione są domy uczestników programu, a w każdym z nich rozbliło światło, czyli symbol życia. Wernisażowi towarzyszył pokaz filmów i wieczór rodzinnych opowieści.

- Wchodzimy w wystawę jak w otwartą księgę i znajdujemy się w samym środku mapy. Jesteśmy w przestrzeni naszych czterech wiosek. Wśród dróg i jezior, dolin i pagórków stoją domy uczestników projektu. Odwiedzaliśmy ich gospodarzy, by udokumentować, jak wyglądają obecnie. Później powstawały rysunki i projekty domów, które pozwoliły uchwycić je w realnym, współczesnym kształcie. Nie zabrakło też miejsc ważnych dla lokalnej społeczności m.in. kościoła w Żegarach - mówiła Małgorzata Sporek-Czyżewska Izie Kosakowskiej z Radia Białystok.

Wielopokoleniowa grupa przygotowująca projekt odwiedziła Warszawę i Wilno, gdzie w archiwach i bibliotekach przyglądała się dokumentom i starodrukom. Uczestnicy, pracując nad artystyczną stroną przygotowywanej książki, wzięli też udział w warsztatach fotograficznych, filmowych i dziennikarskich, żeby doskonalić jej formę.

W MEDIACH O SILVA RERUM:

[RADIO
BIAŁYSTOK](#)

[PRZEGLĄD
SEJNEŃSKI](#)

[TOK FM](#)

["KOLEKCJA FILMOWA OPOWIEŚCI
POGRANICZA - PAMIĄTKI" IDZIE W
ŚWIAT!](#)

"Każdy film jest rodzajem haiku... Te filmy są jak króciutkie sygnały wysyłane w kosmos o dużym ładunku (wyciszonej) emocji" - Lech Jankowski, kompozytor muzyki filmowej i malarz o najnowszej Kolekcji Filmowej Opowieści Pogranicza.

LECH JANKOWSKI O KOLEKCJI

W Pograniczu odbył się oficjalny pokaz najnowszej, szóstej już "Kolekcji Filmowej Opowieści Pogranicza" dedykowanej pamiętkom. Wzięli w nim udział twórcy filmów - młodzież, rodzice i dziadkowie oraz zaproszeni goście. Nie zabrakło wzruszeń i emocji - dzieci zachwyciły się nagle odkrytym talentem rodziców, starsi doceniali wagę pamięci, bycia z rodziną i dbania o pamiętki.

Jak mówi czuwająca nad całością artystyczną przedsięwzięcia Bożena Szroeder, każda z tych opowieści ma swoje drugie dno i skrywa własną głębię, a każdy z tych przedmiotów ma autentyczną wartość dla zaangażowanych w tworzenie filmów rodzin, w oglądających wzbudzając zaś potrzebę opowiedzenia własnej historii.

PRZECZYTAJ, JAK POWSTAWAŁA KOLEKCJA

Wszystko to sprawia, że filmy są bardzo chętnie oglądane. Odbyły się już pierwsze pokazy w Kadzidle i Puńsku, spotkały się z ogromnie emocjonalnym odbiorem. W planach są warsztaty dla nauczycieli o przygotowywaniu filmowych opowieści.

OBEJRZYJ GALERIĘ ZDJĘĆ Z POKAZU W KADZIDLE

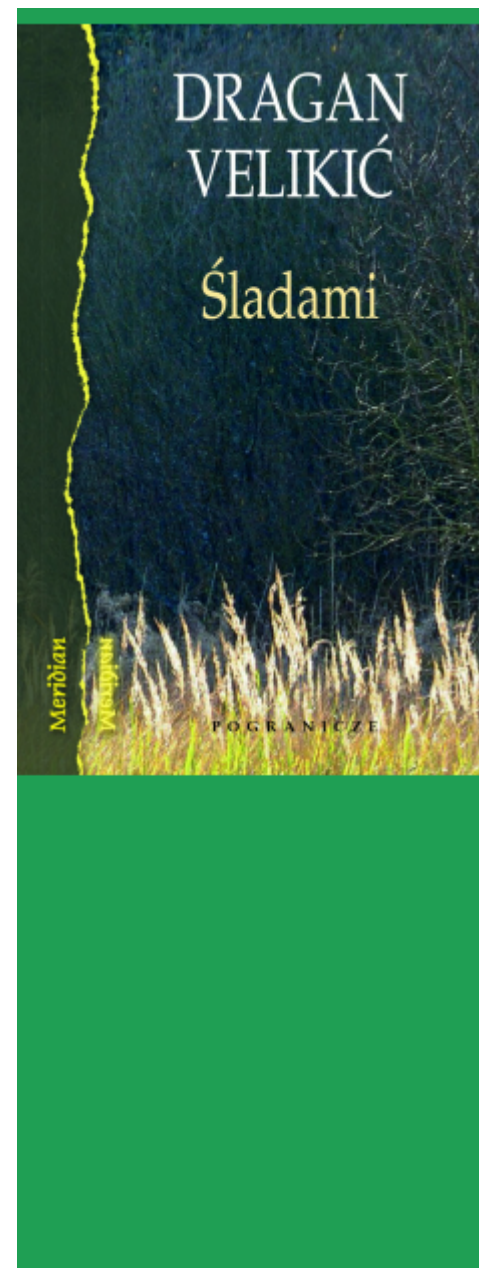
SŁOWO KRZYSZTOFA CZYŻEWSKIEGO

Przywrócić czas kulturze... Do tej myśli powracałem uczestnicząc w premierze „Pamiętek”, nowej kolekcji filmów animowanych przygotowanej pod przewodem (czytaj: sercem) Bożeny Szroeder. Wędrując wiele miesięcy naszym taborem „Podróży na Wschód” w 1990 roku żegnaliśmy się z kulturą eventów i festiwali. Pogranicze potrzebuje długiego trwania. Tutaj wiedza zna się na różnicy i konflikcie, ale tylko mądrość na tkance łącznej. Dlatego tak budujemy swój warsztat, by rzeczom małym dać ciągłość, a rozsypanym przez historię i pośpiech codzienności drobiazgom dać uwagę medytacji, osadzającą na życiu esencję nie do starcia. Dlatego nasz spektakl „Kroniki sejneńskie” trwa już ponad dwadzieścia lat. „Ja mam czas” – tak o tajemnicy swojego warsztatu mówiła w teatrze La Mamma Bożena, a Tim Snyder uznał jej wypowiedź za jedną z najbardziej rewolucyjnych jakie w ostatnim czasie pojawiły się w Nowym Jorku. (...) Różne, czasem bardzo wyrafinowane i czasochłonne techniki, własna narracja, wspaniałe opracowanie graficzne i dźwiękowe. Każdy film to małe dzieło sztuki. Vaclovas Stankevičius, nasz litewski konsul, szepnął mi w czasie projekcji, że niektóre z tych filmów zasługują na małego Oscara, a ja nie mam wątpliwości, że - podobnie jak w przypadku poprzednich kolekcji – „Pamiętki” zdobywać będą nagrody na festiwalach w całym świecie. Najważniejsze jednak jest to, co powiedział Grzegorz Myszczyński: „Tam w świecie ludzie obejrzą je z zainteresowaniem i pójdą dalej swoją drogą, tymczasem dla nas to są skarby, które już na zawsze staną się częścią rodzinnej tożsamości”. Wychodząc z Białej Synagogi, każdy trzymał w dłoni płytę ze złotym dzwonkiem na okładce – kolejne ogniowo kolekcji, które ustawiają na półkach obok innych cennych pamiętek i które z dumą będą pokazywać krewnym i znajomym – oni, współtwórcy małych arcydzieł pamięci: Gryguciowie, Tomalowie, Szroederowie, Sawiccy, Kukolscy i Koronkiewiczze, Janczewscy, Miszkielowie i Czarkowscy, Myszczyńscy, Masłowscy i Oskrobowie.

RECENZJA KSIĄŻKI DRAGANA VELIKICIA

Ślady odsyłają do miejskiej topografii. To właściwie samo sedno pisarstwa Velikicia, mocno zanurzonego w historii i kulturze regionu. Serbski autor konsekwentnie w swoich książkach buduje literacki obraz Puli – miasta, będącego przedmiotem nostalgii, które wielokrotnie w dwudziestym wieku doświadczało zmiany przynależności państwowej i zarazem - podobnie jak wiele innych miast Środkowej Europy - exodusu i wymiany ludności. „Śladami” nie jest jednak wyłącznie opowieścią o Puli, bo w repetycjach powracają te same scenariusze, rozgrywane się w różnych miastach i różnych czasach. Wielość planów oraz wielość czasowych i przestrzennych porządków spaja kilka wątków. Utyskiwanie matki o ukradzionym z pociągu zeszytcie, w którym odnotowywała odwiedzane hotele, to jedno z najwcześniejszych wspomnień narratora. Po latach, przewrotnie nazywając utracony notes metryką chrztu, podąża śladami matki, tworząc własny rejestr odwiedzanych miejsc. W tych tymczasowych miejscach przepływu - w obliczu stale zmieniających się granic i historycznych narracji - narrator odnajduje pewną stałość, powtarzalność i podobieństwo środkowoeuropejskich losów.

O LESZKU ALEKSANDRZE MOCZULSKIM W KRAKOWIE

W środę, 14 marca w Klubie Dziennikarzy "Pod Gruszką" w Krakowie odbyło się spotkanie poświęcone nowo wydanyom książkom niedawno zmarłego poety Leszka Aleksandra Moczulskiego. O "Lśnieniach" oraz "Odwitaniach z Poetą" rozmawiali Krzysztof Czyżewski, Zbigniew Fałtynowicz i Bronisław Maj. Wieczór współorganizowany był przez Muzeum Okręgowe w Suwałkach oraz Pogranicze.

SŁOWO KRZYSZTOFA CZYŻEWSKIEGO

Piszę o jego poezji zadomowionej w Krainie Swojej Inności, którą zrodziła utrata... Próbując wydostać się z przestrzeni utraty, autor "Lśnien" poszukuje dróg powrotu do wspólnotowości, odpowiedzialności za drugiego, współistnienia i współczucia. W konsekwencji diametralnie zmienia się rozumienie buntu, który kiedyś u Leszka A. Moczulskiego, jednego z koryfeuszy polskiej kontrkultury i teatru alternatywnego, wyrażał się w kulcie wolności indywidualnej i społecznym odszczepieństwie. W poemacie obrzędowym "Wiara, Pieśń" [Do którego pokolenia mnie zaliczycie], który stał się kanwą słynnego spektaklu Teatru STU „Exodus”, odwracał się – wraz z pokoleniem, którego czuł się wyrazicielem – plecami od ludzi po drugiej stronie barykady konformizmu, rzucając im w twarz słowa: „Czy to właśnie paliłem się ja / mój świat wokół płonął / Czy byłem dla was tylko tłem / czy płonąłą pochodnią?”.

W "Lśnieniach" słowo „ja” prawie się nie pojawia. Natomiast aż gęsto jest od innych, należących do świata osobnego od pokolenia 68: ojciec, matka, babcia, dziadek Antoni, Panna Maria od malin (Konopnicka), Szmulke, Dawid, Giedroyciowie... Nie chodzi o to, że kiedyś – w czasie, kiedy poeta pisał pokoleniowe protest-songi – ich nie było, a teraz są. Bywali też wcześniej. Rewolucyjne jest to, iż w Krainie Swojej Inności, to oni właśnie są wyrazicielami nonkonformistycznego buntu.

"Kiedyś sprzeciwiano się skandalizując
I obalając.

Teraz sprzeciwiasz się równowagą wewnętrzną,
pogodą ducha, stałością charakteru.

Teraz sprzeciwem – radość i twórczość
w więzi z innymi,

Nie znałem tak pięknej odmowy
tak pięknego buntu.

O DEPORTACJACH W KRASNOGRUDZIE

W sobotę, 10 marca w Kawiarni literackiej "Piosenka o porcelanie" odbył się wieczór autorski z udziałem Jacka Kubiaka pt. "Wypędzeni 1939 ...". Poświęcony był deportacjom obywateli polskich z ziem wcielonych do III Rzeszy. Towarzyszyła mu projekcja filmu "JASNOWŁOSA PROWINCJA". Spotkanie poprowadził Krzysztof Czyżewski. Filmowa relacja wieczoru pojawi się niebawem.

Jacek Kubiak to autor kilkadziesiątu filmów telewizyjnych, w których dominuje tematyka z historii i sztuki oraz tematyka polsko-niemiecka, m.in. Obóz (z Markiem Nowakowskim, 3. nagroda na Festiwalu Filmów Krótkometrażowych w Krakowie w 1991), Jasnowłosa prowincja (z Klausem Salge, Polsko-Niemiecka Nagroda Dziennikarska w 2010). Od lat współpracuje z Instytutem Pamięci Narodowej w zakresie upamiętniania deportacji obywateli polskich z ziem wcielonych do III Rzeszy.

1 % NA RZECZ FUNDACJI
POGRANICZE I
MIĘDZYNARODOWEGO CENTRUM
DIALOGU W KRASNOGRUDZIE

Drodzy Przyjaciele, Sąsiedzi, Goście! Serdecznie prosimy o przekazanie 1% podatku na rzecz Fundacji Pogranicze i Międzynarodowego Centrum Dialogu w Krasnogrudzie.

2017 rok był dobrym czasem pracy z mieszkańcami Sejneńszczyzny oraz sąsiedzkich pogranicz, spotkań z animatorami oraz artystami. Staramy się jeszcze aktywniej działać na rzecz naszego regionu, budujemy także sieć współpracy na całym świecie. Mamy jeszcze wiele, marzeń, planów oraz pokłady pasji. Chcielibyśmy rozwijać działania naszych Pracowni Krasnogrudzkich oraz w dalszym ciągu opiekować się Krasnogrudą, by była miejscem otwartym dla wszystkich, którzy przyjadą czerpać z doświadczeń naszej pracy lub cieszyć się krasnogrudzką naturą. Będziemy wdzięczni za przekazany przez Was 1%.

DOWIEDZ SIĘ, JAK PRZEKAZAĆ 1%

Ośrodek "Pogranicze - sztuk, kultur,
narodów"

ul. Piłsudskiego 37, 16-500 Sejny

centrum@pogranicze.sejny.pl

tel./fax +48 87 516 27 65

Fundacja Pogranicze

Międzynarodowe Centrum Dialogu

Krasnogruda 14, 16-500 Sejny

krasnogruda@pogranicze.sejny.pl

tel./fax +48 87 565 03 69

Kontakt z redakcją newslettera: newsletter@pogranicze.sejny.pl

Mamy nadzieję, że lubisz nasze newslettery. Jeśli nie, [możesz się wypisać](#).